

datum: 19 april 2023

VVSG-standpunt: rol lokale besturen in verhouding tot het Vlaams preventief gezondheidsbeleid en in verhouding tot de Logo's

1. Samenvatting standpunt

De Vlaamse overheid doet voorbereidend werk om de Logo's te herpositioneren. Het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid (VAZG) gaf Idea Consult, samen met WhoCares? de opdracht om te adviseren over een nieuw organisatiemodel voor de Logowerking in Vlaanderen, zodat zij als netwerkorganisatie meer impact kunnen hebben en bijdragen aan het Vlaams preventief gezondheidsbeleid in een veranderend landschap. De VVSG greep dit moment aan om naast een standpunt over de Logo's, ook een standpunt in te nemen over het bredere Vlaams preventief gezondheidsbeleid.

De VVSG vraagt de **regierol van de lokale besturen** op vlak van preventief gezondheidsbeleid te erkennen en hiervoor meer Vlaamse middelen te voorzien die lokale besturen volgens hun eigen prioriteiten kunnen inzetten. Bovenlokale actoren moeten zich enten op het lokaal aanwezige preventieaanbod georganiseerd door het lokaal bestuur. Lokale besturen zijn ook een belangrijke gesprekspartner voor het Vlaamse beleid.

Voor de VVSG is het belangrijk dat de **Logo's** outreachend werken naar de lokale besturen. Er is **maatwerk** nodig op basis van wat lokale besturen nodig hebben, op basis van demografie en op basis van specifieke problemen. Er moet ruimte zijn om te experimenteren op maat van de lokale werking zonder hierdoor afbreuk te doen aan de huidige Vlaamse middelen. Lokale besturen moeten beroep kunnen doen op specifieke expertise van de Logo's wanneer dat nodig is. Tot slot vraagt de VVSG om het aantal netwerkorganisaties¹ te clusteren op het niveau van de referentieregio's en in te zetten op rolverduidelijking. Dit zorgt voor meer bestuurskrachtige netwerkorganisaties, een overzichtelijk geheel en een goede basis voor een beleid.

2. Vaststellingen rol lokaal bestuur in verhouding tot het Vlaams preventief gezondheidsbeleid en in verhouding tot de Logo's

¹ Een **netwerkorganisatie** is een organisatie die hoofdzakelijk bedoeld is om contacten en/of gezamenlijke activiteiten van en tussen aangesloten organisaties en/of personen mogelijk te maken en/of te bevorderen en/of te faciliteren

2.1. Vaststellingen rol lokaal bestuur in verhouding tot het Vlaams preventief gezondheidsbeleid

Vele lokale besturen zijn de voorbije decennia aan de slag gegaan met het thema gezondheid. Sommigen doen dit eerder projectmatig, anderen werken een heus preventief gezondheidsbeleid uit, al of niet gekaderd binnen de methodiek van “Gezonde Gemeente” aangereikt door het Vlaams Instituut Gezond Leven en de Logo’s. Door een gebrek aan voldoende Vlaamse middelen die men volgens eigen prioriteiten kan inzetten, investeren deze lokale besturen zelf in mensen en middelen boven op het Vlaamse preventief gezondheidsbeleid en werken ze vaak lokaal methodieken uit op maat van hun populatie.

Deze ervaringen zijn een meerwaarde voor de verdere gediversifieerde uitwerking van een Vlaams preventief gezondheidsbeleid (rurale tov stedelijke populatie, laag opleidingsniveau tov hoog opleidingsniveau,...) en kunnen inspirerend zijn voor andere lokale besturen.

Dat het lokaal bestuur werk maakt van een preventief gezondheidsbeleid heeft heel wat voordelen:

- Het lokaal bestuur is de perfecte setting om te wegen op de fysieke en sociale omgeving via verschillende beleidsdomeinen zoals onderwijs, mobiliteit, klimaat, ... Deze hebben een invloed op belangrijke gezondheidsdeterminanten en brengen het kader van health in all policies (model van Whitehead & Dahlgren) in de praktijk.
- Hoe lokaler, hoe beter het beleid kan afgestemd worden op de lokale noden van de bevolking (populatiemanagement). Hiertoe zetten lokale besturen in op een gedifferentieerde aanpak op maat van diverse doelgroepen, vertrekkend vanuit proportioneel universalisme, om te streven naar gelijke kansen op gezondheid voor elke inwoner. Deze gedifferentieerde aanpak op maat van lokale noden kan leiden tot nieuwe experimenten en innovatie in de aanpak rond preventie, ook op bovenlokaal niveau.
- Lokale besturen staan dicht bij de burger. Er is ervaring in werken met beleidsparticipatie en ervaring in werken met kwetsbare doelgroepen, in samenwerking met lokale netwerken.
- Het lokaal bestuur kan op haar grondgebied gemakkelijker een regierol opnemen rond gezondheid. Dat houdt in dat een lokaal bestuur:
 - kan zorgen voor een overzicht op lokaal niveau van data en aanbod;
 - acties op elkaar kan afstemmen;
 - afspraken kan maken tussen organisaties en
 - subsidies gericht kan inzetten.

2.2. Vaststellingen rol lokaal bestuur in verhouding tot de Logo’s

De lokale besturen hebben ook heel wat ervaring in de samenwerking met de Logo’s:

- De samenwerking met de Logo’s wordt heel lokaal bepaald en ingevuld. Lokale besturen die werken met een uitgewerkt preventief gezondheidsbeleid en een team dat werkt rond gezondheid hebben de expertise vaak zelf in huis en doen daarom minder uitgebreid beroep op de standaard werking van de Logo’s of

zetten de Logo's heel specifiek in op domeinen waar intern geen expertise aanwezig is. Voor kleinere lokale besturen, kan de standaard werking van de Logo's in zijn geheel een meerwaarde betekenen.

- De lokale besturen met een havengebied, grote industrie, historische vervuiling of andere milieu-gezondheidsvraagstukken appreciëren de zeer specifieke expertise zoals die van de Medisch Milieukundige.
- In bepaalde lokale besturen wordt de vertaling van kadermethodieken naar de praktijk geapprecieerd.
- De Logo's verspreiden methodieken naar de lokale besturen. Hun aanbod is in bepaalde regio's betalend, wat een struikelblok is voor lokale besturen. Tegelijk voldoen de aangeboden methodieken niet altijd aan de noden van de lokale bevolking (bv. zones met veel inwoners met een migratie-achtergrond). Lokale besturen maken dan vaak zelf een vertaalslag naar de lokale realiteit. Lokale besturen hebben nood aan een doorgesproken ondersteuning en uitwerking op maat door de Logo's. Bovendien ervaren ze de nood aan mensen die in de praktijk aan de slag kunnen rond preventie. Een paar goede praktijken als voorbeeld:
 - De intergemeentelijke preventiewerker wordt door velen als positief ervaren omdat dit iemand is die in de praktijk zaken kan opnemen.
 - De methodiek van gezonde school heeft vooral impact als mensen hier ook effectief in de praktijk mee aan de slag gaan en trajectbegeleiding tot in de school kunnen opnemen. Logo Gezond+ neemt dit bv. op in Gent op basis van een convenant met Stad Gent. Standpunt rol lokaal bestuur in verhouding tot het Vlaams preventief gezondheidsbeleid en in verhouding tot de Logo's

3. Standpunt rol lokaal bestuur bestuur in verhouding tot het Vlaams preventief gezondheidsbeleid en in verhouding tot de Logo's

3.1. Standpunt rol lokaal bestuur in verhouding tot het Vlaams preventief gezondheidsbeleid

- Laat de regie rond het preventief gezondheidsbeleid bij het lokaal bestuur zitten. Erken het lokaal bestuur als belangrijke en relevante preventiepartner, omwille van de voordelen zoals hierboven besproken en blijf lokale besturen stimuleren om in te zetten op preventie. Voorzie hiervoor meer Vlaamse middelen die lokale besturen volgens eigen prioriteiten kunnen inzetten. Laat lokale besturen zelf bepalen hoe ze die regie vormgeven: zelf in handen nemen of uitbesteden.
- Pas het subsidiariteitsprincipe toe: voorzie dat bovenlokale actoren zoals de Logo's en ELZ zich enten op de bestaande werking en het lokaal aanwezige preventieaanbod georganiseerd door het lokaal bestuur. Maak daarbij een onderscheid tussen grotere centrumsteden en kleinere steden en gemeenten in de uitbouw van het preventief gezondheidsbeleid.

- Het preventief landschap is versnipperd. Er is rolverduidelijking nodig op het Vlaamse niveau tussen het Vlaams Instituut Gezond Leven, de expertisecentra rond preventie (Diabetesliga, Eetexpert, VAD, Instituut Gezonde Mond, expertisecentrum dementie, expertisecentrum suïcidepreventie, ...) en VIVEL (als nieuwe speler). Rolonduidelijkheid op het bovenlokale niveau leidt immers tot heel wat afstemmingswerk of dubbel werk (en dus inefficiëntie) op het lokale niveau.
- Lokale besturen zijn vragende partij om een gesprekspartner te zijn in de uitbouw en implementatie van het Vlaamse preventief gezondheidsbeleid. Zij hebben zelf een opdracht rond preventie, werken heel sterk aan een gedifferentieerde aanpak op maat van de noden van de populatie, hebben ervaring met implementatie in de praktijk, stemmen constant af met de bovenlokale partners op het lokale niveau en weten wat de noden zijn waar het bovenlokale niveau in kan ondersteunen (vb. voorzien van voldoende laagdrempelig en vertaald materiaal en communicatie à la Pharos).
- Als lokale besturen zien we een belangrijke meerwaarde voor de eerstelijnszones om de setting zorg in het preventief gezondheidsbeleid te bereiken. De ELZ kan het lokale preventief gezondheidsbeleid versterken door het preventieve aanbod bekend te maken bij hulpverleners en zorgactoren. Bovendien kunnen ze de zorgsector stimuleren om preventief te werken. Het volledige lokale preventieve gezondheidsbeleid bij de ELZ leggen en dus preventie enkel vanuit zorg benaderen is echter een valkuil. Preventie moet ruim benaderd worden vanuit verschillende sectoren en beleidsdomeinen (health in all policies).

3.2. Standpunt rol lokaal bestuur in verhouding tot de Logo's

Bij de herpositionering van de Logo's willen de lokale besturen dat er aandacht is voor volgende zaken:

- Beperk de rol van de Logo's niet tot verspreiding van methodieken en preventiemateriaal, maar zorg dat zij in samenspraak met de lokale besturen ondersteuning en uitwerking op maat kunnen bieden.
- Geef de Logo's voldoende ruimte zodat zij op maat van het lokaal bestuur kunnen werken.
- Zorg ervoor dat de Logo's blijvende decentrale ondersteuning kunnen bieden zodat zij dicht bij de lokale besturen kunnen opereren.
- Zorg voor een eenduidig financieel kader waarmee Logo's aan de slag kunnen. Op die manier is het voor de lokale besturen duidelijk wanneer zij wel/niet een toeslag moeten betalen en wordt elk lokaal bestuur op een gelijkwaardige manier behandeld.
- Zorg voor niet te veel netwerkorganisaties naast elkaar, maar cluster de bestaande organisaties tot een overzichtelijk geheel op het niveau van de referentieregio's. Dit zorgt voor meer bestuurskrachtige netwerkorganisaties, een overzichtelijk geheel en een goede basis voor een beleid.
- Zorg voor mensen die de methodieken in de praktijk implementeren cfr de intergemeentelijke preventiewerking.

- Zorg voor een kader met ruimte voor experimenteren. Vernieuwing is onmogelijk wanneer enkel met evidence-based-methodieken gewerkt mag worden. De middelen voor meer experimenteerruimte mogen geen afbreuk doen aan de reeds bestaande Vlaamse middelen die ingezet kunnen worden voor het preventief gezondheidsbeleid.
- Zorg voor specifieke expertise waar die nodig is.